

מהתיקנות הדרך היומית

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדרך היומית של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של דודי זקני הגאון החסיד הרב אברהם וויינבערג זצ"ל הי"ד רב אב"ד בווארשא וראש ישיבת בית אברהם בעל "ראשית ביכורים", בן הרה"ג רבי ישראל ניסן ז"ל. נהרג על קידוש השם ביום כ' אלול תש"ב.

מגדולי דורו היה הגאון בעל הראשית ביכורים הי"ד, אחד מארזי הלבנון אדירי התורה שפיארו את שמי פולין לפני השואה. שמו הלך לפניו כגאון וצדיק, קדוש וטהור, שאין לו בעולמו יותר מד' אמות של הלכה.

וכך כתב עליו הגאון הגדול רבי פנחס הירשפרונג זצוק"ל גאב"ד מונטריאל בקנדה: "השם 'גאון' נתדלדל מאד בימינו, נתרוקן כליל מתוכנו... אולם בפולין המעטירה, שהיתה מלאת חכמים וסופרים, רק יחידים מיוחדים זכו לכתר תורה זו, להיכתר בשם 'גאון'. ואמנם עטרה זו הולמתו לר' אברהם'לע, הוא היה גאון אמיתי אשר כל רז לא אניס ליה, בקי בש"ס בבלי וירושלמי, ראשונים ואחרונים, וגם ספרי חסידות וחקירה. לא פעם הוא בונה בספרו חדושו על יסוד חקירתו, וסודות הקבלה והגינות של ספרי מהר"ל משמשים לו דרך להבנת דברי הראשונים. ור' אברהם'לע לא רק גדול כאחד הגדולים היה בשדה ההלכה וההוראה, כי נוסף על קומתו התורתית, היה גם צדיק נפלא בכל מעשיו, תורה ויראה היו אצלו צמודות. קדושת התורה היתה נבלעת בדמו, ופניו היו מאירים להבת אש קדש, הוא לא ידע מנוחה ורגע של בטלה, למד ולימד, והיה עובד את ה' בקדושה וטהרה".

גם בשנות השואה האיזמה כשרבינו היה בגיוס ורשה, לא הפסיק מתורתו ועבודתו בקודש, והמשיך להקדיש כל ימיו ולילותיו לתורה ולעבודה, יום יום התאספה בביתו חבורה של צעירים מצויינים בתורה ושמעה מפיו שיעוריו שהשמיע תמידין כסדרן. בעיקר ממשכו אליו בחורים צעירים ונלהבים, שברחו מאוירת הדמים לעולמו של הגאון הקדוש, דבקו בו בכל לבם ונפשם. רעבים היו ללחם, אבל הם למדו באש קודש ובהתלהבות, בורחים מהגיהנום אשר סביבם ומרחפים יחד עם רבינו בעולמות העליונים של חיים נצחיים.

וכך היה רבינו הקדוש יושב עם תלמידיו, כשהם עוסקים בתורה יומם ולילה, מבלי להתעניין בכל הנעשה סביבם, מבלי לחפש מקומות עבודה ומבלי לשנות כמלא נימה מהלבוש החסידי שלהם. עד שיום אחד, בשלהי תש"ב נחטף רבינו הקדוש לתחנת הריכז. הוא המשיך להיות תפוס במחשבותיו הקדושות עד הרגע האחרון, וכך קידש רבינו שם שמים. ה' ינקום דמו.

אילו ישועות אנו מעוררים על עצמנו בסיום מסכתא

האותיות סא"ל, שהם שם קדוש, שעולה בגימטריא הוי"ה אדנ"י, ועל ידי זה יומתק ויהפך היצר הרע למלאך קדוש, כי שרשו הוא בקדושה.

הקבלת פני רבו ברגל

בדף היומית (דף כו ע"ב) למדנו: "חייב אדם להקביל פני רבו ברגל".

פעם בהיות הסבא קדישא בעל האהבת ישראל מויז'ניץ זצוק"ל בעיירה קארלסבאד, הזדמנה לשם הרבנית של מרן המנחת אלעזר ממונקאטש עם בתה שחלתה במחלה קשה. בערב שבת קודש הגיעה הבת למצב אנוש מאוד וסכנה היתה צפויה לחייה. הרופאים אמרו שצריכים לעשות לה ניתוח דחוף, כי מצבה נואש. בצר לה באה הרבנית אל הס"ק להזכיר את החולה לרפואה שלימה, ולשאל את הרבי האם תשלח להודיע לבעלה את המצב או לא. השיב לה הרבי זצוק"ל כי הוא מקבל אחריות שהחולה תבריא ללא ניתוח, ושא לא תודיע מאומה לבעלה הצדיק, כדי לא לצערו ולא לגרום לו עגמת נפש, ובזכות שלא תשביית את מנוחת השבת שלו תבריא בתה. היא שמעה כמובן בעצתו של הרבי, והחולה הבריאה.

כעבור מספר שבועות בא הגאון הקדוש ממונקאטש לבקר את הרבי האהבת ישראל ולהכיר לו טובה על שפעל עבורו ישועה ברפואת בתו. כשהגיע המנחת אלעזר סמוך לדירת רבינו יוד מהמרכבה והלך רגלי. כשתמה אחד החסידים מדוע הולך הרבי ברגל, נענה מרן, שהגמרא אומרת חייב אדם להקביל פני רבו "ברגל" דווקא...

(מתוך הפתיחה לשיעור, כ"ה אב, סוכה דף כ"ז)

המתנה הגדולה שקבלנו

מי שזכה להכיר את מרן הרבי מטשערנבול זצוק"ל הכיר רבי צדיק מדורות שעברו. נגיד וורט שבנו הוד כ"ק הרבי שליט"א אמר בשמו בתחילת אלול בשנת תשס"ט. וכך הוא אמר:

בתחילת חודש אלול קוראים את פרשת ראה, "ראה אנכי נתון לפניכם היום". נתון הוא לשון מתנה, כי קודם ראש השנה נתון לנו הקב"ה במתנה את חודש אלול שנוכל לשוב בשובה שלימה לפניו, כמובא בשערי תשובה (שער א אות א) שעצם התשובה היא מהטובות הגדולות שהטיב הקב"ה לישראל שהתקין להם הדרך לשוב ממעשיהם הרעים, ובפרט חודש אלול הוא מתנה מיוחדת שנוכל להתעורר בו ולתקן המעשים קודם יום הדין. זהו ראה אנכי נתון לפניכם "היום", כלומר טרם בוא היום הגדול ראש השנה נתון הקב"ה במתנה את חודש אלול.

(מתוך הפתיחה לשיעור, כ"ח אב, סוכה דף ל')

הסגולה שבלימוד מסכת סוכה

השבוע ביום כ"ד אלול יהיה יום של שמחה ללומדי הדרך היומית די בכל אתר ואתר. בסייעתא דשמיא נזכה כלונו רבבות לומדי הדרך לסיים את מסכת סוכה. וכי מילתא זוטרתא היא? השנה נגיע כלונו בסייעתא דשמיא ליו"ט סוכות מתוך הכנה דרבה של לימוד מסכת סוכה, בבחינת שלשים יום קודם החג שואלין ודורשין בהלכות החג.

הגמרא אומרת במסכת סוכה "מצטער פטור מן הסוכה" (דף כ"ו ע"א), וכן "חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה" (דף כ"ה ע"א). אומר על כך מרן הרבי הקדוש בעל התפארת שלמה

(לסוכות): "מצטער פטור מן הסוכה. הנראה לי כי מצות סוכה היא לנו מחסה ומגן לכל בני ישראל להנצל מכל צרה ויגון. זהו פירוש 'מצטער פטור מן הסוכה', ע"י הסוכה יהיה פטור מכל צער. זה גם כן 'חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה', שיהיו נפטרים מכל חולי ומכאוב ויתרפאו רפואת הנפש ורפואת הגוף, אמנ".

חשבתי בחמלתי ה' עלי להוסיף פירוש נוסף, שכשלושים מסכת סוכה גם כן נפטרים מכל צער ומכל חולי, זהו "מצטער פטור מן הסוכה", על ידי לימוד מסכת סוכה אפשר להיפטר מכל צער ומכאוב.

מכיון שהסיום חל בחדש אלול, ימי הרחמים והרצון, נוסף את דברי התפארת שלמה (בפרשת כי תבוא) המקשר את ענין סיום המסכת עם חודש אלול. וכך הוא כותב:

"זה הענין 'כד הוה מסיים מסכתא עבידנא יומא טבא לכולהו רבנן', ר"ל בשעת הסיום היה מעורר הכח הזכות של כל התנאים והאמוראים שנזכרו בזאת המסכתא, לעורר מדתם וההשפעות טובות שהשפיעו בלימוד תורתם בעולם, זהו 'יומא טבא', והבן. זה הענין הוא החדש אלול סימא דשתא, הם ימי הרחמים ורצון, ונקראים תשובת השנה סימא דשתא, כי עתה עת לחננה לעורר כל השפעות טובות מכל המצוות ומעשים טובים שעשו בני ישראל כל השנה, כמו ענין הסיום מסכתא שנתעורר אז כל הלימוד מכל המסכתא, כן בחדש זהו נתעורר הרחמים וכל ההשפעות מכל המצוות ומעשים טובים מכל השנה".

איך ישחטו לעתיד את היצר הרע

השבוע נלמד בדף היומית (דף נ"ב ע"א) שלעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו וכו'.

בספר שפתי צדיקים מביא בשם מרן הבעל שם טוב זי"ע, שלכאורה צריך להבין את דברי הגמרא, וכי היצר הרע הוא אדם בשר דם שניתן לשוחטו בסכין? והלא הוא מלאך? אלא פירש הבעל שם טוב את עומק הכוונה על פי פנימיות הדבר, דהנה שמו של היצר הרע הוא **סמאל** כידוע, ולעתיד לבוא יקח ממנו הקב"ה את האות מ' המורה על מיתה, ואז יאירו

בפרשת ראה נאמר (ג, ה) **"ובו תבקון"**. ואומר רש"י הקדוש: "הדבק בדרכיו, גמול חסדים, קבור מתים, בקר חולים, כמו שעשה הקב"ה". לכאורה יש להבין למה רש"י מאריך בדוגמאות: קבור מתים ובקר חולים, הרי היה די לו לכתוב גמול חסדים, ואנחנו נדע בדיוק מה הכוונה? עוד קשה, ביקור חולים הוא הרי לפני קבורת מתים, ולמה הפך רש"י הקדוש את הסדר קבור מתים בקר חולים. אך חשבתי לומר בחמלת ה' עלי ובסייעתא דשמיא, שיש כאן יסוד חזק לחיים. יש הרבה שעושים חסד עם הזולת, ומצפים שהדבר יתפרסם, או לבסוף שאותו אדם יכיר להם טובה על כך. ואומר רש"י הקדוש: גמול חסדים קבור מתים, אם ברצונך לעת איך נישגים למצות חסד עם הזולת - והבונן בקבורת מתים, כמו שאדם ששוקק בקבורת המת אינו מצפה לשום תגמול, כך צריך להיות כל גמילות חסד שאדם עושה עם הזולת, לעשות חסד של אמת ולא לצפות לתגמול. אם אנו נשתדל לעשות חסד בצורה כזו, התגובה של מקבל הטובה לא תשיע עלינו גם אם הוא לא יהיה מכיר טובה גדול...

אליבא דהלכתא - שאלות בהלכה בסוגיות הדף היומי

השבוע בדף היומי (סוכה דף ג"ב ע"ב) נלמד על "ברוב עם הדרת מלך". ורצינו לשאול במי שמתפלל בשטיבלאך ויכול להתפלל במנין עם הרבה מתפללים, האם מותר לו להתפלל במנין הקטן, או מדין שהוא חייב להתפלל במנין הגדול משום "ברוב עם הדרת מלך"? ומה יעשה מי שהוא רגיל דוקא להתפלל בבית כנסת קטן, או שהוא שייך לקהילה שם?

תשובת הרב הגאון המובהק רבי חיים יהודה הלוי רובינשטיין שליט"א רב שכונה רמה ד בית שמש

כבוד האי גברא רבא מזכה את הרבים בתורה שבעל פה ובכתב באופן נפלא כולו ממתקים וכולו מחמדים, הרב הגאון **רבי אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א** אשריך ואשרי חלקך ביוכי הרבים להמתיק את לימוד הדף היומי, ללמדה מתוך אהבה וחשק, ובאמת "אב מלאכה" היא - זוכרני ימים מקדם את אביך הגה"צ רבי שמואל צבי זצ"ל שכל כולו ומהותו נעימות ומתיקות לכל אחד ואחד.

אודות השאלות הנ"ל, אכתוב הנלענ"ד בס"ד. בראש ובראשונה, דין ד'ברוב עם הדרת מלך' אינו ענין בעלמא אלא חיוב לקיום מצוה מן המובחר. כדאינתא בשו"ע (או"ח סי' צ' סעי' י"ח) דעדיף להתפלל בביהמ"ד מביהכ"ס למי שלומד בו, ובמשנ"ב (ס"ק נ"ה) דזה דייקא למי שלומד דלא יתבטל מלימודו אבל בלא"ה ברוב עם עדיף. וכ"ה בס' רח"צ (סעי' י"ב) לגבי ברכת מאורי האש כשיושבים בביהמ"ד ואחד מביא את האור והוא מברך לכולם משום ברוב עם, ועדיפא מענין דמצוה בו יותר מבשלוחו. וכ"ה בס' תר"צ (סעי' י"ח) דבקריתא המגילה צריך לחזור אחר ל' לקרותה, וכ' במשנ"ב (ס"ק ס"ב) דאם בעת ההיא קורין בביהכ"ס אפי' יש לו ק' אנשים בביתו ילך לשם משום ברוב עם (מ"א בשם ר"ן). ובס' תרפ"ז (סעי' ב' במשנ"ב ס"ק ז') כ' דצריך לבטל ת"ת ולילך לקרות בצבור משום ברוב עם. אלא דצריכים אנו לדון האם ישנו שיעור מועט ושיעור מרובה שבו יוצאים ידי חובת 'ברוב עם' [ואם אין שיעור למעלה, מ"ט לא מתאספים כל בני עיר בכל תפילה יחדיו להתפלל בביהמ"ד גדול].

שיעור המועט: במהר"ם נעטק (ברכות י"ח) כ' דאף בב' אנשים ישנו ברוב עם. ובשו"ת שבה"ק (ח"ב סי' א') כ' בשם מהר"ש מקמינקא דאף כשאין מנין יצטרפו יחידים ל'ברוב עם' (פסק"ת סי' צ'). אולם יש גמ' מפורשת במנחות ס"ד "הא קמ"ל דבעינן ג' כהנים משום ברוב עם" דבפחות מג' אין דין 'ברוב עם'. [וע"כ דאמירת ברכות להוציא יד' חבירו שאני מתפילה, דאף בב' הוי ברוב עם, כמש"כ במשנ"ב סי' ר"ג (ס"ק ג') וס' ח' (ס"ק ג'), ובברכת קידוש לבנה בס' תנ"ד בביה"ל (ד"ה אלא) בשם א"א דדייקא ל'. וכן בחיי"א ג'. ואכמ"ל].

שיעור המרובה: חלק מהפוסקים כתבו דבעשרה כבר יצא ידי חובת 'ברוב עם' ול'צ' יותר (שולחן הטהור בור' ז'ה סי' צ' מדברי הוזהר פר' תרומה, ובשו"ת בצל החכמה ח"ה סי' נ"ח דעיקר מצוה יצא ידי חובתו ב'). ויותר מכך חידש הדרכי תשובה בשו"ת צבי תפארת (סי' נ"א) בשם חיי"א (כלל סי' י"א) דיצא ידי חובת 'ברוב עם' בג' אנשים ול'צ' טפי. [באמת יעו"ל בחיי"א דאינתא שם רק הא דהוי שיעור המועט, ולא דהוי שיעור מרובה]. והא דאינתא במג"א (בס' תר"צ י"ח) בשם הר"ן לענין מגילה ליותר מג' וללא שיעור למעלה, דייקא התם משום פרסומי דניסא ולא משום ברוב עם. עכת"ל. [ובאמת צ"ע דבריו דבר"ן פ"ק מגילה מפורש בדבריו משום ברוב עם. ואולי דמשום כך הוי חשיבות לברוב עם משום פרסומי דניסא. ודו"ק].

והנה כ' המשנ"ב וביה"ל שם, דמשום דין פרסומי דניסא ב' אנשים יוצא יד'ח, ורק משום 'ברוב עם' צריך לקרות מגילה ברוב עם, וכמה שהציבור יותר גדול מתקיים טפי ברוב עם. וא"א הגאון הגדול גאב"ד אנטוורפן זצ"ל (בשו"ת מגדנות אליהו ח"ד סי' כ"ז) מביא מפירוש המשניות לרמב"ם (פסחים פ"ה מ"ו) "קבל הכהן ונתנו לחבירו וחבירו לחבירו, להודיעך שכל מה שתוכל לעשות מצוה באנשים רבים, ה"ז משובח משום ברוב עם". וכ"ה בעל הטורים (ויקרא כ"ד ל"ב) ע"פ ונקדשתי בתוך בני ישראל וסמך ל' במועדי, שבמועדים העדה מתקבצים להתפלל ולהלל להקב"ה שברוב עם הדרת מלך. והיינו דייקא ב"מועדי" יותר מבימות חול ושבתות, דמתקבצים הרבה יותר אנשים והוה הדרת מלך.

הרי לפנינו דאין שיעור למעלה, וכמה שיש יותר ציבור הדרת מלך הוא, וצריך להדר להתפלל במקום שישנו ציבור גדול. אולם כשיש לו סיבה לא להתפלל ברוב עם, שרי וא"צ לחשוש לכך, וכמש"כ במג"א (סי' צ' ס"ק ל"ד) דרק בברכת מאורי האש (בס' רצ"ח) דביטול התורה היא עשה מועטת לא חשו חכמים. הרי דביטול תורה עדיפא מרוב עם. [ואא"ז הגה"ק מבראשון זצ"ל כ' בשו"ת אפרקסתא דעניא (ח"א סי' ל') דיש לומר היות ותפילות נגד תמידים נתקנו וגדול ת"ת יותר מקרבנות, ואין רא' דעדיפא מברוב עם. ודו"ק]. וכ"ה בפמ"ג (סי' תרפ"ט א"א ס"ק י"א) דעדיף לקרוא מגילה בציבור קטן כשחושש לרעש ובלבול בציבור גדול. [וי"ל דכאן נמי אין רא', דבכה"ל לא יהיה לו כלל מצוה. ודו"ק]. ונפסק באמת במשנ"ב (סי' צ' ס"ק כ"ח) דאם בביהמ"ד הגדול יהיה לו בלבול, ולא ישמע היטב את התפילה וקרה"ת מטוב להתפלל במנין ולא ברוב עם. ועו"ל בט"ז (סי' קצ"ג ס"ק א') לענין ו' אנשים להתחלק בברכת הזימון, על אף חשיבות ברוב עם, יש מעלות בלהתחלק. ע"ש. ובפרט אי מתפללים במנין הגדול בנוסח אחר כספרד ואשכנז, ואף בנוסח אחר מקהילתו, אין צריך להדר אחרי ברוב עם (שו"ת ריד"ב סי' תתק"א).

ובאמת גמ' מפורשת היא בר"ה (ל"ד ע"א) דאם יש סיבה יכולים לא להתפלל ברוב עם, דמתפלל שחרית מקרא הלל, אף דבמוסף ישנו ברוב עם, משום דזריזין מקדימין עדיפא מברוב עם. [ואין כל רא' לכל דריזין מקדימין, כבית מילה לעשותו בבוך ללא מנין, דהכא עכ"פ יש מנין. ועו"ל בשו"ת יביע אומר (ח"ב סי' ח"ח)]. וכן מצאנו בפוסקים לענין להתפלל בסוכה דעדיף מביהכ"ס מברוב עם, א"צ להתפלל בנץ החמה מאשר לאחמ"כ ברוב עם [ובתנאי שמתפלל בציבור].

ולענין להתחלק מנין קטן מהמנין הגדול כשיש ב' בעלי יארצייט, י"א דשרי (א"א זצ"ל שם, ובשם הרב אלישיב זצ"ל דחסד שווה לברוב עם). וי"א דאסור להתחלק לתפילת מוסף, בפרט אם התחילו להתפלל שחרית יחדיו.

והדינים היוצאים לנו מכ"ז: א) אם אין כל חילוק בנוסח ובמנהגי התפילה, ויתפלל באותה כוונה ללא בלבול, ומתפללים באותו זמן, ללא צורך לדלג, חובה להתפלל בביהמ"ד הגדול משום מצוה מן המובחר דברוב עם. ובוודאי אם מתחלק מנין קטן מהמנין הגדול לתפילת מוסף, כשכבר התחילו שחרית יחדיו, כי הם ממהרים לדרכם, ללא כל סיבה מוצדקת, הרי הם מבטלים חובת ברוב עם. ב) אולם אם רגיל להתפלל בציבור קטן, וטריחא ל' להתפלל במנין הגדול, וזה יפריע לישוב דעתו ככוונת התפילה, וק"ו אם יש שינוי בנוסח התפילה כספרד ואשכנז, ואפי' בנוסחאות שרגיל בקהלתו, אין חובה להתפלל במנין הגדול [וכמש"כ במשנ"ב (סי' תרפ"ז ס"ק ז') דאי יש לו ביהמ"ד קטן בקביעות א"צ לילך לגדול (ועי' בשעה"ש סי' י' שם), והיינו בפשטות דשם נחא ליה טפין].

מאוצרות המועדים

באחד ממכתביי כותב השפת אמת לאברך אחד (שפת אמת ליקוטים, לחדש אלול): **"האובי ידיד נפשי, ראש חודש אלול אין מן היושר לישן בשנית ותרדימת העולם הזה כי המה זמן תשובה, ובלי ספק בזמנים כאלו יש התעוררות מן השמים אל האדם גם כן, אולם צריכים לפתוח פתח [ועצה] על כל פנים שהרצון שבאדם יהיה רק בדבר הזה, וכמאמר חז"ל פתחו לי כחודו של מחט כו"'**

מקולמוסם של הקוראים

יום ה' לסדר למען יברך ה' אלקיך בכל מעשה ידיך, כ"ז מנחם אב
לכבוד האי גברא יקירא אהוב ונחמד, ידידי וידיד כל בית ישראל כמר הרה"ג **רבי אברהם ישעיהו שליט"א**, אחדשה"ט באהבה רבה ואהבת עולם
יום שמחה הוא לנו שהגיעני הספר החשוב **אנא עבדא**. לעת עתה קראתי בספר הנ"ל פרק י"ג ופרק י"ד, על החסדים שעשה צדיק זה עם כל אחד, לא יאומן כי יוספר, עליו נאמר אשרי משכיל אל דל. זה לי מתנה חשיבה מאד ויישר כח

על זה. גם לרבות להודות לכם על כל גליונות **מתיקות הדף היומי** המתוקים מדבש. יעזור ה' רוב הצלחה במעשי ידיכם ותזכו להרבות תורה וקדושה בקרב הארץ. במיפק שתא ועייל חדתא, אברך מקורות לבבי שתזכו להכתב ולהחתם בספרן של צדיקים גמורים לשנה טובה ומתוקה, לשנת גאולה וישועה, ויתקבלו תפלותינו לרחמים ולרצון לפני אדון כל בתוך תפילת אחינו בני ישראל, אמן כן יהי רצון.

שמעתי פירוש בשם צדיקים **יאה רעווא קמיה דתשרי**, פירוש עוד קודם תשרי יאה רעווא.

איתא בספר הקדוש מגן אברהם מהרה"ק מטרסקי זצ"ל [רמזי שמיני עשרת], הראשי תיבות של **אלול** - ל' ברכה ולא לקללה א'מן, לחיים ולא למוות א'מן, לשובע ולא לרוזן א'מן. יעזור ה' שיהיה רק **ברכה חיים ושובע**.

החותם באהבה, **מרדכי נתן פריעזעל**

נקודה למחשבה:

כתב בלקט יושר: "לכך טוב להתחיל [סליחות] ביום ראשון [בשבוע], כי העם שמחים מחמת מצות התורה שהם לומדים בשבת, וגם מחמת עונג שבת, ואמרינן אין השכינה שורה לא מחמת עצלות ולא מתוך עצבות. אלא מתוך שמחה של מצוה, לכן טוב להתחיל להתפלל מתוך שמחה של מצוה."